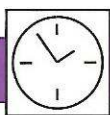

VOORGANGERS: DIERENARTSEN UIT VROEGER TIJD¹

Veterinair verleden

2. ABSYRTUS

Het verwondert ons niet, dat in veterinaire kringen Absyrtus een grotere naamsbekendheid geniet dat Cheiron. Op talloze manieren wordt de naam van deze dierenarts uit de oudheid levend gehouden. Absyrtus werd geboren aan de westkust van Klein-Azië en leefde van 300-360. Zowel in zijn eigen land als ook in Alexandrië, destijds het centrum van de geneeskunde, heeft hij een opleiding tot dierenarts gevolgd. Het accent van de toenmalige opleidingen lag op de geneeskunde van het paard.

Van 332-334 heeft Absyrtus als stafpaardenarts gediend in het leger van Constantijn de Grote, die toen regelmatig strijd leverde met de Sarmaten en de Goten. Als paardenarts in het leger had men een zeker aanzien en men was vrijgesteld van een aantal verplichtingen. De paardenarts had onder meer toezicht op het paardenhospitaal, ofwel het veterinarium. De Sarmaten vormden een stam, die oorspronkelijk leefde tussen de Zee van Azov en de Kaukasus. Het was een ruitervolk dat een scytische taal sprak. In de loop der tijden trokken ze naar het westen en kwamen tegenover keizer Constantijn de Grote te staan, die toen heerste over het gehele Romeinse Rijk. De Sarmaten werden verslagen en daarna verspreid over het hele Donagebied.

ERVARING

In deze periode heeft Absyrtus een grote ervaring opgedaan in de paardeneeskunde. Na zijn krijgsperiode heeft hij zich in 334 gevestigd in Klazomenai, een klein stadje aan de westkust van Klein-Azië, later beroemd geworden vanwege de opgegraven Klazomeense sacrofagen uit 525-475 v.C. Later heeft hij ook nog vertoefd in Prusa en Nicomedia, twee grote beroemde steden in de westhoek

van Klein-Azië. Hier had hij als practicus veel meer mogelijkheden dan in het kleine Klazomenai. Gezien het feit, dat hij aan de genezende kracht van bijbelse namen geloofde wordt verondersteld, dat hij christen was. Hij heeft zijn oude dag doorgebracht in Klazomenai. In de eerste periode, dus in 334 heeft hij in Klazomenai al zijn opgedane kennis op schrift gesteld. Hij heeft deze kennis niet alleen verkregen door de behandeling van de paarden van Constantijn de Grote maar ook door zijn contacten met de Sarmaten, die een eeuwenlange ruitertraditie hadden. Absyrtus publiceerde in de vorm van brieven of als antwoord op een aan hem gestelde vraag of spontaan. De brieven waren gericht aan totaal 65 adressanten, zoals hogere en lagere militairen, collega's, paardenfokkers, vrienden, leerlingen of gewoon paardenliefhebbers.

Later heeft Absyrtus zijn voorschriften verzameld en als boek uitgegeven, *Biblion Hippiatricon*, met een voorwoord dat gewijd was aan zijn vriend en stadgenoot de voortreffelijke arts Asklepiades.

Het ontbrak Absyrtus bepaald niet aan een gevoel voor eigenwaarde. Hij voelde zich zelf als de grote autoriteit op het gebied van de diergeneeskunde. Zo werd hij ook door zijn tijdgenoten beschouwd en zelfs nog eeuwen daarna.

Hoe moeten wij hem op grond van zijn nagelaten werk beoordelen? Als men hem bijvoorbeeld met de andere auteurs uit de *Mulomedicina Chironis* vergelijkt, dan komt Absyrtus er niet zo goed af. Zijn geschriften worden gekenmerkt door een zekere oppervlakkigheid. Nergens gaat hij dieper op de materie in. Ook spreekt hij zich zelf tegen in verschillende brieven. Dit zal ook samenhangen met de door hem gekozen wijze van presenteren van zijn kennis: namelijk de briefvorm. Dit werkt in de hand, dat er geen systematisch overzicht wordt gegeven over de diverse behandelwijzen.

ADERLATEN

Uitgebreide informatie wordt gegeven over het aderlaten. Zo dient men bij

¹ Deze rubriek is samengesteld door leden van het Veterinair Historisch Genootschap

koorts flebotomie te verrichten aan de slapen of in het gezicht, bij tetanus aan de koot afwisselend voor en achter, bij voetverwondingen aan de kroon en bij oogziekten onder de oogappel. Bij glaucoom heeft aderslaten geen zin, daar deze kwaal ongeneeslijk is. Merkwaardig is, dat er bijna nergens gesproken wordt over de hoeveelheid af te nemen bloed. Absyrtus stond zeer afwijzend tegenover het aderslaten ter voorkoming van ziekten. Afgeraden werd om ader te laten bij uitgeputte dieren.

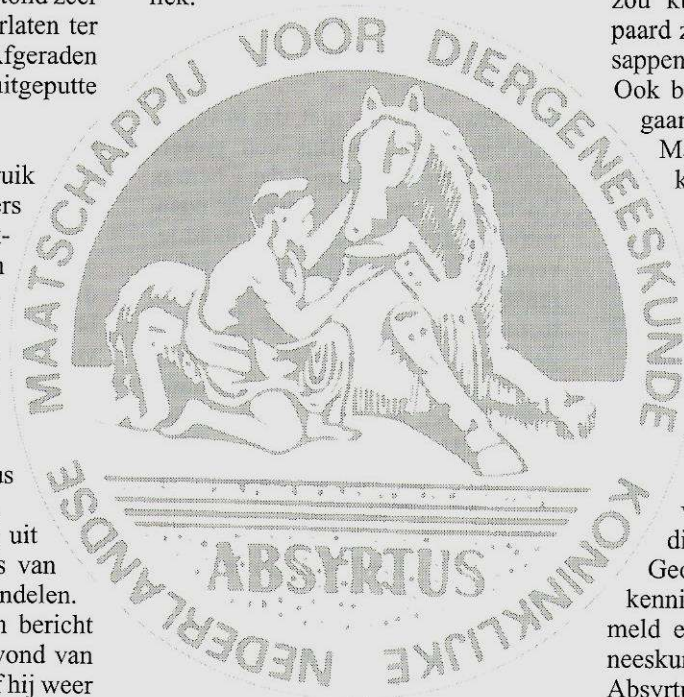
Hoewel er in die tijd veel gebruik gemaakt werd van brandijzers bij de behandeling van ziekten, was Absyrtus daar geen voorstander van. Een uitzondering maakte hij voor de behandeling van nieraandoeningen en van knie- en voetproblemen.

Uitvoerig beschrijft Absyrtus diverse chirurgische ingrepen. Aan zijn collega Dios legt hij uit hoe men een hernia scrotalis van een oudere hengst moet behandelen. Aan de paardenarts Memnon bericht hij wat te doen met een bijtwond van het scrotum. Nauwkeurig geef hij weer hoe men een ontstoken klier dient te extirperen. Eerst een incisie rondom in het gezonde weefsel, daarna voorzichtig de klier met een spatel vrijmaken en tenslotte met de vingers verwijderen.

Nauwkeurig antwoordt Absyrtus een zekere Justos hoe te handelen bij een perforatie van de buikwand. Hij maakt hierbij een indeling naar de ernst van de verwonding: met prolaps van darm, met beschadiging van buikvlies (peritonion) of uitsluitend een huidwond. Men diende het buikvlies net als de humane artsen te naaien en wel met een

wollen, fijn gesponnen draad. Hoewel het castreren van hengsten niet gebruikelijk was, geeft Absyrtus wel precies aan hoe deze ingreep verricht moet worden.

Absyrtus omschrijft op een voorbeeldige wijze de symptomen van een aantal ziekten, zoals kwade droes en koliek.

Wat ons verbaast is, dat Absyrtus machteloos stond bij een overvolle urineblaas van een paard en niet de blaascatheter noemde die al 700 jaar eerder was geïntroduceerd in de humane geneeskunde en die later nog weer verbeterd was. De oorspronkelijke catheter was door paardenartsen uitgevonden.

VERDIENSTE

Een grote verdienste van Absyrtus is, dat hij zich is gaan verdiepen in de etiologie van de verschillende ziekten.

Voor zover bekend is hij de eerste die aandacht schonk aan dit facet van de diergeneeskunde en daar was hij dan ook niet weinig trots op. Dysurie kon verklaard worden door te lange dagmarsen, waarbij de dieren geen gelegenheid krijgen te urineren. Hierdoor zou ook een ontsteking van de urineleiders kunnen ontstaan. Strangurie zou kunnen optreden, wanneer een paard zich niet beweegt en er scherpe sappen op gaan treden.

Ook bij winterse koude kan het dier gaan lijden aan strangurie. Maagproblemen kunnen verklaard worden door een gestoorde spijsvertering. Dit kan vele oorzaken hebben.

Alle geschriften van Absyrtus zijn helaas verloren gegaan.

Door overlevering is veel bewaard en al deze kennis is in de eeuwen na Constantijn de Grote verzameld en als schitterende handschriften uitgegeven. Twee hiervan zijn voor dierenartsen van belang: Geoponica, waarin de bestaande kennis over de landbouw is verzameld en Hippitrica over de diergeneeskunde. In dit laatste handschrift is Absyrtus de belangrijkste bron.

Tot aan de jaren, dat het diergeneeskundig onderwijs van de grond kwam (18^e eeuw) was de Hippitrica en daarmee de Biblion Hippitrikon van Absyrtus de belangrijkste basis van de diergeneeskundige kennis. Het is de grote verdienste geweest van Oder en Hoppe om de Hippitrica van latijnse verklaringen te voorzien en als Corpus Hippitricorum Graecorum het licht te laten zien.

Een Duitse groep promovendi (waaronder Schäffer) heeft het hele werk in het Duits vertaald.